

De staatscommissie heeft een voorstel gedaan om te komen tot een Constitutioneel Hof. Dit ingrijpende, verstrekkende voorstel is in het rapport 'lage drempels, hoge dijken' uitgebreid toegelicht in hoofdstuk 6.1. Dit beslaat 20 pagina's. Onmiddellijk daarna volgt in hoofdstuk 6.2. (slechts één pagina) het nu in consultatie gegeven voorstel over de Benoeming van leden van de Hoge Raad. De voorgestelde wijziging in de benoeming van leden van de Hoge Raad zou ook gaan gelden voor de ( 5 a 7) leden van het Constitutioneel Hof.

De plaatsing van dit onderwerp meteen na de voorstellen met betrekking tot het Constitutioneel Hof brengt mij tot het vermoeden van een samenhang tussen beide zaken. De functie van rechter in het voorgestelde nieuwe Constitutioneel Hof, lijkt me met alle respect van een nog hoger gewicht dan van een willekeurige rechter binnen de Hoge Raad (zijn dat er niet in totaal ca.35?). Zou het voorstel van 6.2 wel gedaan zijn zónder de voorstellen van 6.1? De commissie doet het voorstel van 6.2 terwijl ze zelf al opmerkt dat dit eigenlijk buiten haar opdracht valt. De voorstellen van 6.1 zijn tot dusverre niet overgenomen door de regering (wat is de stand van zaken, heb ik iets gemist?), het voorstel van 6.2 heeft daarentegen wél geleid tot het nu voorliggende wetsvoorstel, maar komt het daarmee niet een beetje in de lucht te hangen?

Het wetsvoorstel wordt gedaan met een wel hele korte motivering. Allereerst probeert men zo met het oog op de 'onafhankelijkheid en onpartijdigheid' van de HR (en Constitutioneel Hof) te voorkomen dat 'politieke overwegingen' de overhand krijgen bij de benoeming. In het verleden zou dit tweekeer gespeeld hebben (volgens noot 18 op pag. 216 betreft het Y.Buruma en D.Aben). Als het inderdaad zo is dat dit slechts tweemaal aanleiding heeft gegeven tot politieke discussie (en vele tientallen keren dus niet), dan kan dit argument toch moeilijk overtuigen. Het huidige systeem blijkt prima te functioneren. Vooral zo doorgaan, zou men eerder zeggen.

Met het toedelen van de bevoegdheid aan de voordrachtscommissie wordt ook beoogd te komen tot een 'nieuw evenwicht tussen de staatsmachten'. Kennelijk veronderstelt de regering dat het parlement nu te veel invloed heeft en de rechterlijke macht te weinig. Deze stelling wordt op geen enkele manier onderbouwd, vindt ook geen steun in het rapport van de staatscommissie en wekt ook bevreemding: zeker de laatste tijd krijgt men eerder het gevoel dat de situatie eerder andersom ligt: er zijn nogal wat actuele voorbeelden waarbij de rechtelijke macht de andere machten tot de orde roept. Er wordt zelfs al gesproken van 'dikastocratie'.

Tenslotte wordt gewezen op het binnen de Raad van Europa gedeelde gedachtegoed waarbij een beslissende bevoegdheid van het parlement op de benoeming van de rechters niet geschikt wordt bevonden omdat daarmee niet gewaarborgd zou zijn dat objectieve criteria bij de benoeming van de rechter doorslaggevend zijn. Hebben we die waarborg wél in het nu voorliggende voorstel? Feit is wel dat we er qua democratisch gehalte stevig op achteruit gaan nu de macht verschuift van onze 150 gekozen volksvertegenwoordigers naar de commissie van drie.

Nog enkele vragen met betrekking tot de samenstelling van de voordrachtcommissie. De eerste persoon wordt door de Tweede Kamer aangewezen. Wordt deze persoon uit de Tweede Kamerleden gekozen of juist niet? Introduceert het voorstel hier niet een politieke keuze, terwijl me deze zegt te willen vermijden? De derde persoon is een door de Tweede Kamer en door de president van de Hoge Raad gezamenlijk aangewezen persoon. Hoe moeten de Tweede kamer en de president van de Hoge Raad gezamenlijk iemand aanwijzen? Hoe gaat dat 'gezamenlijk aanwijzen' in de praktijk in zijn werk, nu het over personen gaat? Waarom wordt het aan de Tweede Kamer en aan de president van de Hoge Raad gezamenlijk overgelaten voor welke tijdsduur de personen van de voordrachtscommissie worden aangewezen. Hoe gaat dit overleg in zijn werk? Is deze tijdsduur niet zo belangrijk dat dit bij wet geregeld dient te worden?

Per saldo zou ik dit voorstel tot wijziging van de grondwet maar snel vergeten: laten we vooral geen problemen zoeken waar er geen zijn. Maar als men toch nog eens ooit in bredere zin wil stilstaan bij de wijze van benoeming van rechters, dan zou ik daar eerder eens bij betrekken de manier waarop de staatsraden (Raad van State) en rechters bij het Hof van Justitie (EU) worden benoemd. Daar is vanuit democratisch oogpunt wellicht meer werk aan de winkel.